

Obligația de loialitate a minorităților etnice și naționale la interferența dreptului penal și procesual penal din România

The Duty of Loyalty of Ethnic and National Minorities by the Interference of Criminal and Criminal Procedural Law in Romania

Conf. univ. dr. Gyula FÁBIÁN

Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai

e-mail: fabian_gy@yahoo.com

Abstract. The majority state expects ethnic and national minorities to behave loyally, and from the ‘antagonistic’ relationship between the striving for minority survival and the striving of the majority to create ethnic exclusivity at the national level some aspects of the concept of national security were born. By invoking national security as an exceptional situation, which can justify the disproportionate restriction of fundamental rights, the state even uses criminal law or criminal procedural law instruments to preventively restrict minority rights without respecting the presumption of innocence. The present study attempts to present some of those situations where rigorous instruments of criminal law and criminal procedure are ‘diluted or sacrificed’ in order to prevent acts of ‘lawlessness’.

Keywords: ethnic minority, national minority, national security, threat to national security, separatism, territorial autonomy, treason, attempt, terrorist act, preventive restraint, special methods of surveillance or investigation, effective law, effective remedy

În Europa secolului XXI, oricât de incredibil pare la prima vedere, statele democratice sau mai puțin democratice nu sunt capabile de un compromis privind o definiție unitară a minorităților etnice sau naționale¹. Astfel, nu avem decât

¹ A se vedea în acest sens și Moldovan, Anișoara, *Minderheitenschutz in Rumänien. Eine Bestandsaufnahme gesetzlicher Normen unter Berücksichtigung der konkreten Lage nationaler Minderheiten*, Logos Verlag Berlin, 2020, p. 45.

să ținem cont de câteva criterii unanim acceptate în doctrină privind definirea minorităților etnice și naționale:

1. *Inferioritatea numerică* – grupul de oameni vizat trebuie să aibă un număr mai mic de membri din punct de vedere aritmetic, față de un alt grup care constituie populația dominantă a unei țări.

2. *Lipsa unei poziții dominante* – grupul minoritar care dorește să beneficieze de statutul de minoritate etnică sau națională și implicit de garanțiile de drept internațional public aferente, să nu se afle la conducerea statului în care locuiește².

3. *Diferență etnică, religioasă, lingvistică* – între minoritate și majoritate trebuie să existe o diferență etno-culturală colectivă³.

4. *Cetățenie* – legătura juridică a cetățeniei asigură nu numai drepturi individului care aparține unei minorități, ci impune acestuia și un comportament loial față de statul a cărui cetățenie o deține⁴.

5. *Simțul identității și solidarității* – aceste minorități trebuie să dea dovadă de puterea necesară păstrării tradițiilor și caracteristicilor menționate mai sus în grup/formă colectivă.

6. *Coabitare pe termen lung* – înseamnă că doar acele minorități se califică, care de cel puțin un secol coabitează cu populația majoritară⁵.

Minoritatea etnică este un grup de persoane aflate în minoritate pe teritoriul unui stat care nu au constituit nicăieri în lume un stat suveran propriu, cum ar fi de exemplu bascii, kurzii, catalanii, druzii.

Minoritatea națională reprezintă un grup de persoane, care face parte dintr-un popor care dispune deja de propriul stat în afara teritoriului unde se află minoritatea, cum ar fi de exemplu maghiarii, germanii, evreii, slovaci din România.

În România nu există deocamdată o lege cadru privind drepturile minorităților etnice și naționale, prevederile privind aceste categorii fiind răspândite în peste 550 de acte normative. Totuși în anul 2005 în anticamera aderării la Uniunea Europeană a fost introdus un proiect de lege în acest sens cu scopul de a crea aparența către partenerii europeni că pentru România contează aceste drepturi, proiect care a fost „uitat” imediat după obținerea statutului de stat membru al UE. Acest proiect de lege prevedea că „prin minoritate națională se înțelege orice comunitate de cetățeni români, care trăiește pe teritoriul României din momentul

2 De exemplu, alawiții care reprezintă doar 10% în Siria, sau membrii minorității albe de pe vremea apartheid-ului din Africa de Sud nu se califică pentru statutul de minoritate, deoarece se află/s-au aflat la conducerea țărilor respective.

3 Dizabilitatea sau orientare sexuală sunt caracteristici individuale, care nu pot sta la baza unor diferențe etno-culturale.

4 După ce evreii erau minoritatea căreia în secolele XIX-XX i se refuza acordarea cetățeniei în mod nejustificat de către mai multe state europene, astăzi sunt într-o astfel de situație non-cetățenii din țările baltice de etnie rusă.

5 Astfel, indivizii aparținând „noilor minorități” sau minorităților voluntare, care au ajuns recent pe teritoriul unor state cu scop economic, nu pot avea pretenții la asigurarea unor drepturi specifice minorităților.

constituirii statului modern, numeric inferioară populației majoritare, având propria identitate etnică, exprimată prin cultură, limbă sau religie, pe care dorește să o păstreze, să o exprime, și să o dezvolte”⁶.

Loialitate versus respectarea drepturilor minorităților naționale

Într-o societate ideală/normală, pe de o parte ar trebui să existe un echilibru între drepturile asigurate minorităților și obligația de loialitate pretinsă acestora sau un echilibru etnic, adică în principiu, statul nu ar trebui să mizeze pe loialitatea minorităților până când nu își îndeplinește propriile sale obligații constând în asigurarea de drepturi satisfăcătoare. Pe de altă parte, se pune problema proporționalității între efortul depus de minorități pentru a dăinui/supraviețui și comportamentul loial, adică de la ce nivel pot fi calificate străduințele minorităților de a supraviețui ca o formă de neloialitate.

În realitate, statului „majoritar” îi place adesea să vadă o minoritate subordonată, compromisă/resemnată voluntar, care, indiferent de nivelul drepturilor de care se bucură, să-și respecte îndatoririle civice potrivit sintagmei: „...și așa aveți prea multe drepturi”.

Din relația „antagonistică” a străduințelor de supraviețuire minoritară și străduința majorității de a crea o exclusivitate etnică la nivel național s-au născut unele aspecte ale conceptului de securitate națională. Totodată nerespectarea drepturilor minorităților naționale prin invocarea neloialității lor a ajuns să reprezinte o provocare și pentru politica de securitate la nivel european dacă ne gândim la situația „non-cetățenilor” ruși din Letonia, care nu pot dobândi cetățenia statului în care trăiesc pe motiv de neloialitate prezumtivă decurgând din originea lor etnică și, implicit, nu pot beneficia nici de drepturile care sunt rezervate cetățenilor europeni, chiar dacă trăiesc într-o țară membră a Uniunii Europene⁷.

În concret, România ca stat majoritar se așteaptă/consideră că principala datorie a minorității este să renunțe la străduințele separatiste, aspirațiile de autonomie, revoluțiile împotriva ordinii de drept și la toate manifestările care pun în pericol pacea statului în general, dar mai ales unitatea și integritatea teritorială a acestuia.

Reglementarea obligației de loialitate în dreptul pozitiv de către diferite state se manifestă în mod diferit:

- sunt state care nu impun în mod expres astfel de obligații minorităților;

6 Vezi https://www.cdep.ro/caseta/2005/10/27/pl05502_se.pdf (accesat în 04.02.2024).

7 Sedlaczek, Ursula, „Minderheiten als sicherheitspolitische Herausforderung. Globale und europäische Aspekte”, Büro für Sicherheitspolitik des Bundesministeriums für Landesverteidigung, Wien, 2004, p. 5.

– sunt state care reglementează o astfel de obligație în dreptul intern infraconstituțional;

– sunt state care țin cont de obligațiile cuprinse în convențiile internaționale privind protecția minorităților.

În România, deși legea nu impune o obligație specială de loialitate minorităților, există obligații generale care au o marjă foarte largă de interpretare.

Astfel, art. 54 din Constituție prevede că „Fidelitatea față de țară este sacră”, iar art. 2 alin. 2 din Legea nr. 51/1991⁸ concretizează în sensul, că: „Cetățenii români, ca expresie a fidelității lor față de țară, au îndatorirea morală de a contribui la realizarea securității naționale”.

„Prin *securitatea națională a României* se înțelege starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție”⁹.

Securitatea națională – adică „starea de bine” imprescriptibilă a statului constituit de o majoritate, care trebuie întreținută, păzită în mod permanent în fața diverselor amenințări – se realizează prin cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor interne sau externe ce pot aduce atingere valorilor prevăzute în definiția de mai sus, însă fenomenul de fetișizare a caracterului suveran, unitar, independent și indivizibil al statului, a condus la o idiosincrazie psihică¹⁰ în domeniul conviețuirii majoritate-minoritate care durează de 35 de ani.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 51/1991 constituie amenințări cu „substrat/tentă etnică” la adresa securității naționale a României următoarele:

„a) planurile și acțiunile care vizează suprimarea sau știrbirea suveranității, unității, independenței sau indivizibilității statului român;

h) inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea și integritatea teritorială a României, precum și incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept;

p) acțiuni derulate de către o entitate statală sau nonstatală, prin realizarea, în spațiul cibernetic, a unor campanii de propagandă sau dezinformare, de natură a afecta ordinea constituțională”.

Un exemplu frecvent folosit pe post de amenințare la securitatea națională este autonomia teritorială revendicată de minorități ridicând întrebarea: Autonomia

8 Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României, republicată în M.Of. nr. 190/18.03.2014.

9 Art. 1 din Legea nr. 51/1991.

10 Indiosincrazie psihică = respingerea nejustificată, temerea, frica de ceva fără un temei real.

teritorială asigurată minorităților este o amenințare privind securitatea națională sau constituie o garanție a supraviețuirii minoritare?

În definiția mea proprie inspirată din doctrina europeană relevantă¹¹, autonomia teritorială este una dintre formele de exercitare ale dreptului la autodecizie internă a minorităților etnice sau naționale, pe baza unui compromis intervenit între minoritate și majoritate ancorat în legea fundamentală a țării sau într-un tratat internațional ori cel puțin într-o lege organică, constând în împărțirea exercitării unor atribute de suveranitate internă (excluzând atributele de politică externă, de securitate și monetară) cu scopul protejării caracteristicilor obiective legate de limbă, tradiții, obiceiuri, cultură și religie ale unui grup de persoane aparținând unei minorități etnice sau naționale, într-o zonă geografică clar delimitată (cu sau fără continuitate teritorială) de pe teritoriul unui stat, unde acest grup trăiește în mod compact de timp îndelungat și în majoritate în raport cu membrii națiunii care exercită în statul respectiv suveranitatea în ansamblu.

Potrivit poziției oficiale a Consiliului Europei autonomia teritorială nu numai că nu este o amenințare la securitatea națională a unei țări, ci din contră „Autonomia, așa cum este aplicată în țările care respectă drepturile și libertățile fundamentale la nivel național, poate fi văzută în mare măsură ca un „acord substatat” care permite unei minorități să își exercite drepturile și să-și păstreze moștenirea culturală, garantând în timp ce *oferă garanții solide pentru unitatea, suveranitatea și integritatea teritorială a statului*”¹².

Dreptul penal la interferența exercitării drepturilor minorităților cu securitatea națională

Dreptul penal asigură loialitatea minorităților față de stat în primul rând prin incriminarea printre infracțiunile contra securității naționale a infracțiunii de trădare (art. 394 C.pen.)¹³.

11 Ipsen, Knut, *Völkerrecht*, Ediția a 6-a, Editura C.H. Beck, München, 2014, p. 370 și Toggenburg, Gabriel; Rautz, Günther, *The protection of minorities in Europe. A legal-political compendium leading from A-Z*, Editura Böhlau, Wien, Köln, Weimar, 2010, p. 13.

12 Punctul 10 din Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1334/2003 din 24 iunie 2003 privind experiențele pozitive ale regiunilor autonome ca sursă de inspirație pentru rezolvarea conflictelor în Europa - <https://pace.coe.int/en/files/17120/html> (accesat în 05.02.2024).

13 Art. 394: „Fapta cetățeanului român de a intra în legătură cu o putere sau cu o organizație străină ori cu agenți ai acestora, în scopul de a suprima sau știrbi unitatea și indivizibilitatea, suveranitatea sau independența statului, prin:

a) provocare de război contra țării sau de înlesnire a ocupației militare străine;

b) subminare economică, politică sau a capacității de apărare a statului;

c) aservire față de o putere sau organizație străină;

d) ajutarea unei puteri sau organizații străine pentru desfășurarea unei activități ostile împotriva securității naționale, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

Dintre conținuturile alternative ale infracțiunii de trădare un individ aparținând unei minorități naționale poate comite potențial oricare, dar cel prevăzut de litera d) și anume „ajutarea unei puteri sau organizații străine pentru desfășurarea unei activități ostile împotriva securității naționale”, din cauza tipicității (latură obiectivă) sale elastice și imprevizibilității sale, este de natură să neutralizeze dreptul membrilor minorităților naționale de a păstra legătura cu indivizii din națiunea din care fac parte, dar care trăiesc într-o altă țară. O persoană intrând în contact cu cetățeni străini nu are de unde să știe dacă aceștia au sau nu intenția să desfășoare activități ostile împotriva securității naționale, mai ales că legea română privind securitatea națională nu reglementează actele ostile împotriva securității naționale, ci amenințările la securitatea națională. Astfel, orice persoană incomodă aparținând unei minorități naționale poate fi acuzată relativ ușor de trădare oricând în măsura în care îngrijește relații/păstrează contactul cu conaționalii săi din alte state pe baza unor termeni neexplicați în Codul penal, ci într-o lege specială nepenală sau nici acolo.

Alte norme care asigură o prezumție de vinovăție a celor aparținând minorităților este Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului¹⁴.

De exemplu potrivit art. 32 litera p): „Constituie acte de terorism și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate, fără a se putea depăși maximul general de pedeapsă, și cu interzicerea unor drepturi, săvârșirea, în oricare din scopurile prevăzute la art. 1, a uneia dintre următoarele fapte: *atentatul care pune în pericol securitatea națională*, atentatul contra unei colectivități și actele de diversiune.”

Termenul *atentat* nu este definit de lege de mai sus și nici de Titlul X din Codul penal privind înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală, astfel încât recurgem la sensul cuvântului din dicționarul de neologisme în care se precizează că atentatul este „încercare, tentativă de a ucide sau de a omorî pe cineva” ori în sens figurativ „încercare de necinstire, răpire a libertăților cuiva; tentativă, proiect de distrugere a unei stări de fapt”¹⁵. Conform dicționarului explicativ al limbii române¹⁶ atentatul în sens clasic este o acțiune criminală de obicei împotriva unui șef de stat sau guvern, iar în sens figurativ este încercarea de încălcare a unui drept, de distrugere a unei stări de lucruri.

În literatura de specialitate sunt autori¹⁷ care prin atentat înțeleg un atac material și violent îndreptat împotriva victimei infracțiunii, indiferent dacă a rămas

14 Publicată în M.Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004, fiind modificată ultima oară prin Legea nr. 68 din 28 martie 2023, publicată în M.Of. nr. 261 din 29 martie 2023.

15 Marcu, Florin; Maneca, Constant, Dicționar de neologisme, Editura Academiei R.S.R., București, 1986, p. 105.

16 Dicționarul explicativ al limbii române – DEX, Editura Academiei R.S.R., București, 1984, p. 59.

17 Toader, Tudorel, *Drept penal român. Partea specială*. Ediția a 7-a, Editura Hamangiu, 2012, p. 14.

în faza tentativei ori are formă consumată, în timp ce alți autori¹⁸ nu definesc termenul atunci când abordează latura obiectivă a infracțiunilor de „atentat care pune în pericol securitatea națională” (art. 401 noul C.pen.) sau „atentatul contra unei colectivități” (art. 402 noul C.pen.).

După cum se poate observa, legea privind combaterea terorismului operează extrem de permisiv cu termenul de atentat la securitatea națională, dublând incriminarea din art. 401 C.pen. și în același timp prin incriminarea tentativei (art. 37¹ alin. 1 din Legea nr. 535/2004) plasează această faptă într-o zonă a incertitudinii, a instrumentelor aleatorii folosibile împotriva încercărilor minorităților naționale în demersurile lor de a revendica drepturile lor fundamentale sau de egalare.

Un exemplu elocvent al reglementării penale care țintește negativ obligația de loialitate a minorităților naționale este art. 33² alin. 4 din Legea nr. 535/2004 care incriminează și pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani: „(4) Promovarea unui mesaj prin propagandă săvârșită prin orice mijloace, în public, cu intenția de a instiga la săvârșirea unui act de terorism, indiferent dacă mesajul susține sau nu în mod direct terorismul ori dacă au fost săvârșite sau nu respectivele infracțiuni”.

Mai mult decât atât, potrivit legii de combatere a terorismului (articolul 37¹ alin. 2), *se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori a instrumentelor, luarea de măsuri, precum și înțelegerea intervenită între cel puțin două persoane în vederea săvârșirii unui act de terorism, respectiv exprimarea inechivocă, indiferent de modalitate sau context, a intenției de săvârșire a unui act de terorism*, iar „scopul unei acțiuni sau inacțiuni specifice actelor de terorism poate fi dedus din circumstanțe factice obiective” (articolul 37¹ alin. 2).

Practic în aceste condiții simpla exprimare a unei intenții de a comite un act de terorism neurmată de punere în executare este considerată infracțiune. Cutuma de drept internațional public condamnă oricum cu fermitate folosirea de mijloace teroriste de către minorități în lupta lor în vederea obținerii statutului de egalitate cu majoritatea, considerând terorismul un instrument inadmisibil al acestei lupte.

Dreptul procesual penal la interferența exercitării drepturilor minorităților cu securitatea națională

În situațiile sus-amintite prevăzute de art. 3 din Legea nr. 51/1991, care constituie amenințări la adresa securității naționale a României, organele cu atribuții în domeniul securității naționale, în condițiile legii privind organizarea și funcționarea acestora printre altele pot să efectueze activități specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fun-

18 Bogdan, Sergiu; Șerban, Doris Alina; Zlati, George, *Noul Cod Penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*. Editura Universul Juridic, București, 2014, pp. 804-807.

damentale ale omului, desfășurate cu respectarea prevederilor legale¹⁹. Mai precis organele cu atribuții în domeniul securității naționale pot recurge la metodele speciale de supraveghere sau cercetare similare cu cele prevăzute actualmente de art. 138 și urm. C.proc.pen.

În concret potrivit art. 13 alin. 2 din legea de mai sus, activitățile specifice pot consta în:

a) interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice, efectuate sub orice formă. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. a, b și j C.proc.pen.

b) căutarea unor informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect ori deschiderea unui obiect. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. f C.proc.pen.

c) ridicarea și repunerea la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informațiilor pe care acesta le conține, precum și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedee. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. f, i C.proc.pen.

d) instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. c C.proc.pen.

e) localizarea, urmărirea și obținerea de informații prin GPS sau prin alte mijloace tehnice de supraveghere. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. d C.proc.pen.

f) interceptarea trimitărilor poștale, ridicarea și repunerea la loc a acestora, examinarea lor, extragerea informațiilor pe care acestea le conțin, precum și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedee. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. f C.proc.pen.

g) obținerea de informații privind tranzacțiile financiare sau datele financiare ale unei persoane, în condițiile legii. Măsură echivalentă cu cea prev. de art. 138 alin. 1 lit. e C.proc.pen.

Așa cum s-a precizat în literatura de specialitate²⁰, deși activitățile de mai sus par similare cu cele prevăzute de Codul de procedură penală, în realitate permit puteri sporite organelor din domeniul securității naționale și au o reglementare, pe alocuri, deficitară, prin raportare la lipsa garanțiilor necesare într-o societate democratică pentru apărarea dreptului la viață privată.

Prezentate sub formă de tabel cele mai importante aspecte ale metodelor speciale de supraveghere sau cercetare dispuse conform „dreptului comun”, respectiv legii privind securitatea națională sunt următoarele:

19 Art. 13 lit. f din Legea nr. 51/1991.

20 Suian, Mihai, *Metode speciale de supraveghere sau cercetare*, Editura Solomon, București, 2021, p. 564.

	Codul de procedură penală	Legea nr. 51/1991
<i>Temei</i>	Există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.	Există o amenințare la adresa securității naționale a României.
<i>Organul competent</i>	Judecătorul de drepturi și libertăți: pentru 30 zile sau în mod excepțional: procurorul pentru 48 de ore.	Judecător anume desemnat de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție: pentru 6 luni sau în mod excepțional: procurorul anume desemnat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pentru 48 de ore.
<i>Prelungirea</i>	Prelungire din 30 în 30 de zile .	Prelungire din 3 în 3 luni .
<i>Durata maximă</i>	Durata maximă este 6 luni ; excepție: 120 de zile supraveghere audio, video, foto spații private	Durata maximă este de 2 ani .
<i>Regimul datelor nefolositoare</i>	Datele rezultate considerate „nefolositoare” sunt distruse după 1 an de la soluționarea cauzei.	Nu se precizează care va fi soarta datelor, cu excepția celor din care rezultă săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.
<i>Informarea persoanei supravegheate</i>	Potrivit art. 145 din Codul de procedură penală este garantată informarea persoanei supravegheate - 10 zile + drept de luare la cunoștință; excepție: amânare până la soluționarea cauzei (clasare/terminarea urmăririi penale)	Informarea persoanei supravegheate nu se întâmplă în practică, fiind doar o posibilitate pur teoretică.

De menționat că între anii 2004-2016 au fost emise 28.784 de mandate pe securitate națională, iar în anul 2017 un număr de 2661, în timp ce în anul 2021 numărul mandatelor noi și a prelungirilor de mandat a ajuns la un număr total de 2833²¹. Rata de aprobare a cererilor de emitere a unor mandate de-a lungul anilor

21 Adresa nr. 1475/VIII-3/2021 din 13 decembrie 2021 a PÎCCJ și adresa nr. 81/EP din 28 decembrie 2021 a ÎCCJ publicate de Sorina Matei în: „Haos la Curtea Supremă de Justiție pe mandatele de securitate națională din România din 2021” la 09.02.2022, <https://www.mediafax.ro/justitie/exclusiv-haos-la-curtea-suprema-de-justitie-pe-mandatele-de-securitate-nationala-din-romania-din-2021-20512623>, (accesat în 10.03.2024).

a fost de 99,92% în timp ce în SUA, de exemplu, la o populație de 17 ori mai mare ca populația României, în anul 2020 numărul mandatelor emise în domeniul securității naționale a fost de 6 ori mai mic decât numărul mandatelor emise în România, cu o rată de aprobare de doar 70%²².

Raportat la durata de 2 ani cât poate dura o măsură autorizată cu privire la aceleași date și informații din care să rezulte existența unei amenințări la adresa securității naționale și la posibilitatea ca pe baza unor date noi față de aceeași persoană să fie autorizată o nouă măsură, se poate lesne deduce că persoanele considerate „incomode” pentru activitatea lor de promovare a drepturilor minorităților la autodeterminare internă de exemplu, pot fi ținute practic sub supraveghere permanentă.

Mai mult decât atât, persoanele ale căror drepturi sunt îngădite prin măsuri de natura celor de mai sus nu beneficiază de garanțiile de informare prevăzute de art. 145 C.proc.pen., ci potrivit art. 21 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 „în cazul în care datele și informațiile rezultate din activitățile autorizate nu sunt suficiente pentru sesizarea organelor de urmărire penală și nici nu justifică desfășurarea în continuare de activități de informații cu privire la acea persoană, din dispoziția conducătorului organului de stat cu atribuții în domeniul securității naționale se dispune notificarea persoanei ale cărei drepturi sau libertăți au fost afectate prin activitățile autorizate, cu privire la activitățile desfășurate față de aceasta și perioadele în care s-au desfășurat”.

Până aici la prima vedere „notificarea” ar putea suplini „informarea” persoanei supravegheate dacă art. 21 alin. 3 din Legea nr. 51/1991 nu ar preciza, că notificarea nu se va face dacă:

- a) ar putea conduce la periclitarea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu ale organelor de stat cu atribuții în domeniul securității naționale, prin dezvăluirea unor surse ale acestora, inclusiv ale serviciilor de securitate și informații ale altor state;
- b) ar putea afecta apărarea securității naționale;
- c) ar putea aduce atingere drepturilor și libertăților unor terțe persoane;
- d) ar putea duce la deconspirarea metodelor și mijloacelor, inclusiv a tehnicilor speciale de investigare concrete, utilizate în cazul respectiv de organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale.

Este evident, că în domeniul supravegherii indivizilor aparținând minorităților naționale notificarea persoanei supravegheate ar putea afecta atât apărarea securității naționale, la fel cum ar duce clar la deconspirarea metodelor și mijloacelor, inclusiv a tehnicilor speciale de investigare concrete, motiv pentru care nu se procedează la notificare.

Cinismul legislativ în acest domeniu nu ar fi complet fără prevederile art. 22 din Legea nr. 51/199, care prevede că „orice persoană care se consideră vătămată în drepturile sau libertățile sale fundamentale ca urmare a activităților specifice

22 Matei, Sorina, *idem*.

culegerii de informații efectuate de organele de informații sau de cele cu atribuții în domeniul securității naționale se poate adresa, potrivit legii, comisiilor parlamentare sau organelor judiciare, astfel:

a) comisiilor însărcinate să exercite control parlamentar, potrivit legilor de organizare și funcționare a organelor de informații sau a celor cu atribuții în domeniul securității naționale;

b) instanței de judecată, în condițiile Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, cu modificările și completările ulterioare;

c) instanțelor judecătorești, pentru repararea daunelor materiale și morale suferite, potrivit legii civile;

d) organelor judiciare, prin formularea de plângeri și căi de atac potrivit Codului de procedură penală;

e) altor comisii sau organe judiciare, potrivit procedurilor reglementate de legi speciale”.

În condițiile în care cineva nu este notificat cu privire la întreprinderea unor măsuri împotriva sa, nu are nici posibilitatea de a se adresa „organelor de control” sus-amintite.

Astfel, dreptul persoanei de a fi notificată nu este un drept efectiv, ci unul iluzoriu, formal având în vedere că în primul rând poate fi limitat în mod discreționar de organele de stat din domeniul securității naționale prin invocarea unor cazuri vagi și generale; în al doilea rând legea nu instituie posibilitatea ca persoana care a fost supusă acestor măsuri să poată cunoaște conținutul rezultatelor obținute; iar în al treilea rând contestarea legalității și temeiniciei autorizării și punerii în executare a activităților specifice culegerii de informații prevăzute de Legea nr. 51/1991 nu are caracterul unui recurs efectiv, întrucât nu oferă posibilitatea de a se obține constatarea nelegalității măsurilor, desființarea acestora și distrugerea tuturor rezultatelor acestora²³.

Concluzie

Pe de o parte autoritățile statului majoritar nu ar trebui să aibă niciun temei legal pentru a îngreuna exercitarea anumitor drepturi în cazul minorităților în mod „preventiv”, afirmând că garantarea exercitării acestor drepturi ar putea duce la neloialitate, în timp ce comiterea unei „neloialități” este sancționată prin instrumentele dreptului penal, târâm unde pe de o parte operează prezumția de nevinovăție, iar pe de altă parte sancțiunile penale își dezvoltă efectul lor preventiv, dar și cel represiv.

23 Suian, Mihai, *idem*, p. 586, 589.

Pe de altă parte, în acest domeniu al verificării preventive a loialității minorităților după trei decenii și jumătate de democrație și stat de drept, continuă să dăinuie temeiuri legale generale neclare, abuzul, imprevizibilitatea și opacitatea.

Așa cum s-a precizat în doctrina de specialitate: „Obligațiile de loialitate urmează principiul «nu există drepturi fără obligații» și se bazează pe anumite temeri ale populației majoritare. Cu toate acestea, tocmai această abordare denaturează problema reală și întunecă perspectiva corectă asupra accesului la statutul juridic sau obligatoriu al minorităților naționale sau etnice. Mai degrabă, perspectiva corectă este oferită de principiul opus: «Nu există îndatoriri fără drepturi» și, în special, «Nu există îndatoriri de loialitate fără drepturi de protecție a minorităților». Datoriile trebuie să fie legitimate de drepturi. Fără un sistem național de protecție a minorităților, există un vid între dreptul la autodeterminare și cererea de loialitate”²⁴

24 Knab, Florian C., „Menschenrechte allein reichen nicht aus” în *Der Bürger im Staat*, Anul 55, Caietul nr. 1/2 din 2005, p. 32.